

Бутнік-Сіверський О.Б.,

головний науковий співробітник економіко-правового відділу

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,

доктор економічних наук, професор, академік АТН України та академік УАН, завідувач кафедри економіки, обліку та фінансів ІПО НУХТ

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ РОЗВИТКУ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ТЕОРЕТИЧНИЙ ПОГЛЯД)

Проблеми національної безпеки країни сьогодні вимагають нового креативного мислення, пошуку підходів до їх розв'язання, що пов'язано з поглибленням процесів глобалізації, національною різноманітністю, еволюцією у інноваційній та військовій сферах, агресивністю дій Російської Федерації проти України, подоланням економічної кризи в реальній економіці країни.

Існування України як суверенної та стабільної держави, її прогресивний розвиток, самозбереження й безпека неможливі без розроблення і впровадження цілеспрямованої системи політики захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Усе це зумовлює актуальність проблем зміцнення національної безпеки і військової політики в Україні.

Формування ефективної системи зміцнення національної безпеки з теоретичних та практичних завдань, з нашої позиції, можливе лише під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка продукує та робить дієвою державну політику захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

У *Національній стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності* в Україні на період до 2020 року, під *сферою інтелектуальної власності* розуміють середовище з внутрішньою єдністю, в якому здійснюється сукупність різноманітних видів творчої, інтелектуальної діяльності людини, що охоплюють різні сфери економічного та суспільного життя, унаслідок чого створюються об'єкти інтелектуальної власності, права на які охороняються чинним законодавством і за своєю природою є нематеріальними. Сама *Національна система інтелектуальної власності* включає в себе національне законодавство, як сукупність правових положень, на підставі яких будь-яка особа набуває, реалізує та захищає свої права, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної, творчої діяльності (*нормативна база*), державні та судові органи, наділені відповідними повноваженнями в сфері інтелектуальної власності, наукові та освітні установи, громадські організації та інші структури, що беруть активну участь в реалізації державної політики у цій сфері та вирішенні широкого кола завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності (*інституційна база*), елементи і відносини, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування системи (*інфраструктура*), а також користувачів цієї системи [1, 1-2].

Одночасно, науковці розглядають сферу інтелектуальної власності як сукупність галузей економіки і видів суспільної діяльності, як умова розвитку ефективного функціонування матеріального виробництва. Так, за оцінками експертів, сфера інтелектуальної власності – це сукупність галузей економіки і видів суспільної діяльності, які не беруть безпосередньої участі у створенні матеріальних благ. Ці галузі виробляють унікальний продукт – інтелектуальний. Саме такий продукт є необхідним для ефективного функціонування матеріального виробництва. У промислово розвинутих країнах 80–95 %

приросту ВВП припадає на частку нових знань, втілених у техніці й технологіях. Обсяг світової торгівлі ліцензіями на об'єкти інтелектуальної власності щороку зростає на 12 %. Щорічно обсяги експорту наукоємної продукції приносять, у середньому, США близько 700 млрд дол., Німеччині – 500 млрд дол., Японії – 400 млрд дол. [2]. Наведені данні свідчать про суттєвий вплив сфера інтелектуальної власності на приріст ВВП в розвинених країнах, а також на ефективність наукоємної продукції.

Поєднання процесів зміцнення національної безпеки з розвитком сфери інтелектуальної власності є головною умовою досягнення ефективної протидії реальним та потенційним загрозам суспільству та державотворення з використанням цілеспрямованої сучасної наукової та технічної думки. Саме тому науковці вважають, що проблеми зміцнення національної безпеки належать до найважливіших, найскладніших багатоаспектних та інтеграційних явищ суспільного і політичного життя.

Теорія зміцнення національної безпеки, з нашого погляду, повинна збагачуватись наробками в теорії і практиці сфери інтелектуальної власності, що робить її універсальною, яка предметно поєднує прикладні аспекти економічних, технічних, військових, кібернетичних, біологічних, психологічних та інших наук. Саме на цьому напрямку передбачається впровадження та комерціалізацію майнових прав інтелектуальної власності на наукові розробки, піонерські та передові технології, винаходи, корисні моделі, програмні продукти та інші, що збільшує швидкість інтелектуальної реакції на реальні та потенційні загрози за рахунок розвитку досконалого інноваційно-інтелектуального середовища, спрямованого на розвиток поглибленої високо-технологічної та технічної інфраструктури (технопарки, бізнес інкубатори, сучасні науково-технічні формування тощо) з урахуванням здійснення інтеграційних та організаційно-економічних процесів, в якому прискорюються вирішення економічних, технічних, військових, кібернетичних та інших завдань протидії загрозам національної безпеки.

Зміцнення національної безпеки в умовах нових викликів, потрібно пов'язувати з системою оптимізації взаємовідносин між усвідомленими загрозам та створеними науковими, високо-технологічними, технічними, економічними та фінансовими ресурсами, які спрямовані на протидію загрозам. Загрози для держави та суспільства, на що акцентують увагу науковці, є завжди, а рівень захищеності від них ніколи не буває максимальним. Тому спрямування зусиль в інноваційно-інтелектуальному середовищі на розробки піонерських, передових та нових технології, винаходів, корисних моделей, програмних продуктів тощо є динамічним засобом досягнення і підтримки балансу між реальними та потенційними загрозам, з одного боку, та здатністю суб'єкта протидіяти їм, з іншого. Це обумовлює з наукових позицій формуванню ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом пріоритетних напрямів розвитку сфери інтелектуальної власності, спрямованої на протидію реальним та потенційним загрозам.

При цьому слід виділити *двоїстість підходу* при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка передбачає з *одного підходу* – правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з *другого* – систему продукування сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів та їх віддачі. Двоїстість підходу розглядають під загальною назвою як *інтелектуальну безпеку*.

Тому слід зазначити, інтелектуальну безпеку науковці розглядають вузько або широко, не виділяючи двоїстості підходу під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності. Так, С. Марченко вважає, що інтелектуальна безпека – це захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, їх продукування, обміну,

використання на макро- та мікроекономічних рівнях. За об'єктивним критерієм інтелектуальна безпека – це захищеність знань як інтелектуальних ресурсів суспільства, що охоплює: забезпечення працівників знань та їх інтелектуальної праці; інтелектуального продукту; інтелектуальної власності; інтелектуального капіталу. Основу інтелектуальної безпеки складають науковий і освітній потенціали суспільства, господарюючого суб'єкта, індивідуума [3]. В. Довженко у своїй статті зазначає, що у наукових публікаціях інтелектуальна безпека розглядається як захист результатів розумової діяльності, раціональне використання і відтворення розумових здібностей людей, а іноді її просто ототожнюють з інтелектуальною власністю. На основі вивчених джерел [4; 5; 6] В. Довженко визначив інтелектуальну безпеку, як створення інституційно-правового середовища діяльності особистості або суб'єкта господарювання, в якому забезпечується захищеність їх інтелектуальних інтересів, шляхом недопущення можливості втрати об'єктів інтелектуальної власності, інформації про їх створення, використання та зберігання. [7, 157].

В. Довженко також вважає, що поняття інтелектуальної безпеки слід розглядати на двох рівнях – загальнодержавному та окремого суб'єкта економіки. На загальнодержавному рівні інтелектуальна безпека передбачає захист національних інтересів у сфері інтелектуальної власності. У цьому напрямі, справедливо зазначає автор, в Україні сформовано сучасну систему правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності, яка представлена сукупністю законів та підзаконних нормативно-правових актів і діяльністю відповідних установ щодо реєстрації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

На рівні підприємства, В. Довженко визначив, що інтелектуальна безпека передбачає набір управлінських функцій, спрямованих на попередження, виявлення, ліквідацію загроз та мінімізацію втрат, пов'язаних з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, втратою прав на ці об'єкти чи інформації про них [7, 157-158].

В окремих випадках, систему інтелектуальної безпеки розглядають, як створення необхідних передумов для розвитку і функціонування інтелектуального потенціалу – системи освіти та науки, інтелектуальної власності, комп'ютерного забезпечення, системи зв'язку, бази даних на друкованих та електронних носіях.

З таким підходом пов'язують формування цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища, яке – з однієї сторони, його розглядають як потенційну правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з іншої – як її продукування, віддачу.

На наш погляд, двоїстість підходу при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності є головною умовою ефективності за окремими цільовими завданнями, які стають предметом розгляду.

Під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, ми розглядаємо правову захищеність інтелектуальних ресурсів в системі цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища.

Науковці справедливо зазначають, що *інтелектуальні ресурси* – це важлива складова ресурсів підприємства (галузі, регіону, держави), які є підґрунтям для більш ефективного використання всіх інших видів ресурсів та забезпечення сталого інноваційного, соціально-економічного розвитку як окремої компанії, так і галузі (регіону), і держави в цілому [8, 53]. У процесі створення інноваційного продукту інтелектуальні ресурси трансформуються в інтелектуальний капітал, який може бути конвертований у вартість і формує конкурентоспроможність компанії, науково-дослідної організації, вищого навчального закладу освіти.

Інтелектуальні ресурси визначають можливості інноваційного розвитку як на загальнонаціональному рівні, так і на регіональному. Як зазначають Л. Мельник, Л. Федулова і Н. Пашута, вони створюють основу науково-інноваційного забезпечення стійкого економічного розвитку України. Однак слід ураховувати, що ефективне відтворення інтелектуальних ресурсів, як впливає з робіт В. Гейця, неможливе без активної державної політики і державно-го регулювання. Розвиток цих видів інтелектуального ресурсу є рушійною силою перемоги у конкурентній боротьбі [9, 119].

Можна погодитись з науковцями Р. Семів та М. Луцик, які процес відтворення інтелектуальних ресурсів поділяють на сім основних етапів: 1) формування (за допомогою здатності мислити, засобами пізнання відбувається засвоєння нових знань, умінь, навичок, що можуть бути представлені як винаходи, відкриття, теорії, концепції, ідеї тощо); 2) підготовка до використання або інституціоналізація (нормативно-правове закріплення результатів інтелектуальної діяльності, стандартизація, сертифікація, патентування і т. ін.); 3) розподіл і створення резерву (визначення сфери застосування (використання) і пріоритетності, розрахунок майбутньої ефективності); 4) забезпечення відповідних умов; 5) використання (активне застосування інтелектуальних здобутків у процесах суспільного розвитку); 6) вироблення нового знання (використання має характер інтелектуальної діяльності, у результаті якої наявні знання набувають нового змісту і формується нове знання); 7) формування (початок нового циклу відтворення) [9,118].

Саме тому, правова захищеність інтелектуальних ресурсів є відповідальним завданням в цілеспрямованому інноваційно-інтелектуальному середовищі в сфері інтелектуальної власності. Детально організаційно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності, які застосовуються в разі їх порушення за нормами національного та міжнародного законодавства, висвітлено в практичному посібнику «Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування» [10]. Автори цього практичного посібника справедливо акцентують увагу на тому, що без належного захисту прав інтелектуальної власності буде неможливим і міжнародне співробітництво у галузях, пов'язаних з правами інтелектуальної власності. Міжнародні зобов'язання України щодо належного захисту прав інтелектуальної власності впливають з її участі у міжнародних договорах, до яких вже приєдналась Україна, або має намір приєднатися. І далі, захистом прав інтелектуальної власності є правове забезпечення недоторканності цих прав, їх непорушності, а в разі порушення, застосування заходів примусового характеру, спрямованих на відновлення цих прав. Право на захист з'являється у власника прав інтелектуальної власності лише в момент порушення або оспорювання його прав та охоронюваних законом інтересів і реалізується в рамках цивільних, кримінальних та адміністративних правовідносин, які виникли при цьому. Згідно з міжнародними стандартами поняття «захист прав інтелектуальної власності» включає передбачену законодавством діяльність уповноважених країною відповідних органів влади по визнанню, поновленню прав, та усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності.

В Україні створено цілісну систему захисту прав інтелектуальної власності, яка включає в себе правові норми, механізми їх застосування та відповідну інфраструктуру для їх практичної реалізації. Ця система в цілому відповідає міжнародним стандартам, що діють у сфері інтелектуальної власності [10, 51–52, тут і далі].

Цілісна система захисту прав інтелектуальної власності з правової теоретичної позиції розрізняє дві основні форми захисту прав інтелектуальної власності – *юрисдикційну і неюрисдикційну*, які формують відповідні елементи цілісної системи.

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що особа, права якої порушено, звертається за захистом порушених прав до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушених прав і припинення правопорушення. У рамках юрисдикційної форми захисту прав, в свою чергу, виокремлюють *загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний) порядки захисту* порушених прав інтелектуальної власності, що також обґрунтовують ієрархічність складових формування цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно (самозахист), без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів, що також обґрунтовують ієрархічність складових цілісної системи захисту прав. Це може бути відмова здійснити певні дії, що не передбачені укладеним ліцензійним договором, або відмова від виконання договору в цілому.

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає *цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративно-правовий захист* порушених прав, що також обґрунтовують ієрархічність складових цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Під цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності розуміють передбачені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених прав інтелектуальної власності, припинення правопорушення, а також майновий вплив на правопорушника. Поряд із цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності у сучасній юридичній літературі ви-різняють *господарсько-правовий захист* порушених прав інтелектуальної власності підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб (у тому числі іноземних), та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Під кримінально-правовим захистом прав інтелектуальної власності розуміють кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, яка настає, якщо власнику прав завдана матеріальна шкода у значному, великому або в особливо великому розмірі, визначених законом, або якщо злочин вчинено повторно або з використанням службового становища.

Так, незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм організацій мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо – та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторських і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років чи позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення, а також знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення. Ті ж самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років чи позбавленням волі від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм організацій

мовлення, а також знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Законодавство передбачає також аналогічну кримінальну відповідальність за незаконне використання: винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральних мікросхем, сорту рослин, а також привласнення авторства на них; торговельної марки, фірмового найменування та географічного зазначення або інше умисне порушення прав на ці об'єкти. Кримінальна відповідальність передбачена і за так зване комерційне шпигунство, тобто умисні дії, спрямовані на незаконне отримання з метою розголошення або іншого використання відомостей, що становлять комерційну таємницю, незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду правовласнику.

Законодавство України встановлює жорстку кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, експорт, імпорт, зберігання, реалізацію та переміщення дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва, якщо ці дії вчинені у значних або у великих розмірах.

Під адміністративно-правовим захистом порушених прав розуміють вирішення в адміністративному порядку широкого кола питань захисту прав інтелектуальної власності. Адміністративна відповідальність за правопорушення настає в разі, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону, кримінальної відповідальності. В Україні діє Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [11], яким передбачено розгляд адміністративних правопорушень, що стосуються недобросовісної конкуренції, за зверненням до Антимонопольного комітету України або до його територіальних органів із заявою про вжиття заходів по захисту порушених прав.

Захист прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку здійснює також Апеляційна палата Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яка розглядає заперечення проти рішень Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, порядок організаційного та технічного забезпечення діяльності Апеляційної палати та вирішення інших питань, що належать до її компетенції [12].

Суттєвого значення набуває дослідження економічної природи різновидів «тіньової економіки» та їх соціально-правової характеристики. Набуває особливої актуальності в сфері інтелектуальної економіки неправомірне використання об'єктів права інтелектуальної власності, тому що «тіньовий» обіг інтелектуального капіталу відверто загрожує інтелектуальній економіці, соціально-політичній сфері, духовним цінностям суспільства, стає одним з основних факторів нестабільності в державі. Високий рівень тіннізації економіки України зумовлений несприятливим інституційним середовищем ведення бізнесу. Нейтралізація «тіньової» економіки залежить від вдалого визначення і компонування пріоритетів держави в інтелектуальній економіці та захисті прав інтелектуальної власності у розвиненому правовому полі.

Під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, ми розглядаємо продукування та віддачу сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів, ефективність якої не можливо досягти без розвитку системи цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища.

До цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища відносять сегмент цілеспрямованої наукової, високо-технологічної та технічної інфраструктури, до якого віднесено наукові установи різного рівня, вузівська інноваційна наука з дослідно-експериментальними виробництвами, технопарки, бізнес інкубатори, сучасні науково-

технічні формування тощо. Завдяки зазначеній інфраструктури розробляється нормативна база, коло завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності, а також економічних, технічних, військових, кібернетичних та інших завдань протидії загрозам національної безпеки

Спираючись на цілеспрямовану наукову, високо-технологічну та технічну інфраструктуру, пропонуються передові науково-технічні проекти та рішення, реалізація яких стимулює до створення виробництв нового покоління, модернізацію діючого, просування конкурентоздатних технологій та інноваційної продукції, товарів, послуг.

Щодо продукування, віддачі сфери інтелектуальної власності, то науковець Ю. Бошицький зазначає, що у сфері реалізації інтелектуальної власності існує проблема створення нових технологій, інновацій на основі винаходів. У світі 75 % усього економічного ефекту від виробничого використання винаходів забезпечується дуже невеликою їх кількістю (приблизно 3 – 7 %). А 25 % ефекту припадає на частку 93–97 % винаходів. Результативність тієї чи іншої винахідницької діяльності можна визначити лише її впровадження та відповідний економічний ефект. Відношення кількості започаткованих розробок до кількості розробок, що завершуються процесом впровадження їх результатів у виробництво, становить приблизно 100/30, тобто лише 30 % розробок закінчується впровадженням. На жаль, сьогодні в Україні цей відсоток ще менший. Тому абсолютно зрозуміло, що держава повинна цілеспрямовано підтримувати розвиток винахідництва і широке впровадження винаходів у процес виробництва. На розвиток інтелектуальної власності в Україні можна впливати через державну підтримку винахідництва, належний рівень його фінансування, популяризацію даного напрямку, активізацію міжнародного співробітництва в усіх сферах інтелектуальної діяльності [13, 214].

Слід зазначити, що в Україні створені потенційні можливості для розвитку інноваційно-інтелектуального середовища. Сьогодні активно розвиваються різні інноваційні інфраструктури, а саме функціонує 151 фондів підтримки підприємництва, 299 бізнесів-центрів, 71 бізнес-інкубатор, 850 кредитних спілок і 170 лізингових центрів, 1240 консультаційно-інформаційних установ, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями. Однак діяльність цих структур є недостатньо ефективною через велику кількість інституційних перешкод і структурно-функціональних проблем [14].

У даний час формуванню інноваційно-інтелектуального середовища сприяє розвиток інноваційно-інтелектуальної діяльності, коли здійснюється комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності, що прискорює трансформаційні процеси в економіці, реформування в військово-технічній сфері, де головним домінуючим фактором, принципом стає капіталізації інтелектуального капіталу, основними елементами забезпечення якої є активізація інтелектуально-інноваційного середовища, формування його інфраструктури, до якої віднесено бізнес-інноваційні, телекомунікаційні та торгові мережі, технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові фірми, різноманітні фінансові структури тощо. Вони забезпечують як рух потоків інформації, знань, технологій, ринкових потоків, так і взаємодію між різними інституціональними структурами. Інноваційна інфраструктура визначає темпи розвитку економіки країни та зростання добробуту населення. Мета створення інноваційної інфраструктури полягає не тільки в сприянні ефективній науково-технічній діяльності суб'єктів господарювання, а й у забезпеченні їхньої діяльності в інтересах суспільства, посиленні конкуренто-спроможності продукції, збереженні та подальшому розвитку наукового та науково-військового та високо-технічного потенціалу країни. Інноваційна

інфраструктура як система містить такі елементи, як інформаційне забезпечення, яке дає доступ до різних інноваційних баз даних і знань на різних умовах для зацікавлених осіб; інструментальне забезпечення, що реалізує гнучку автоматизацію всіх етапів процесу створення інноваційного проекту: маркетинг, техніко-економічне обґрунтування; постачання необхідного обладнання; підготовка кадрів; сертифікація та сервісне обслуговування; проектно-технологічна та виробнича підтримка інновації й освоєння її у виробництві; експертиза та сертифікація науково-технічних та інноваційних програм, пропозицій тощо; моніторинг галузей, підприємств і просування інновацій на національні та зарубіжні ринки (включаючи моніторинг, маркетинг, рекламну діяльність, захист інтелектуальної власності тощо); координація та регулювання інноваційної діяльності та її фінансово-економічне забезпечення; кадрове забезпечення професійної підготовленими інноваційними менеджерами у сфері інновацій. Зазначене, сприяє підвищенню продуктування та віддачі сфери інтелектуальної власності, спрямованої на підвищення ефективності системи зміцнення національної безпеки країни.

Теорія зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності з позиції двоїстості підходу дослідження слід також розглядати в аспекті окремих напрямків, до яких віднесено економічну та фінансову безпеку; інформаційну безпеку суспільства і держави; науково-технічну безпеку; військову безпеку з позиції обороноздатності держави та посилення оборонно-промислового комплексу; кібернетичну безпеку тощо, що є предметом наступних досліджень.

Висновки.

1. Формування ефективної системи зміцнення національної безпеки з теоретичних та практичних завдань, можливе лише під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка продукує та робить дієвою державну політику захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме на цьому напрямку передбачається впровадження та комерціалізацію майнових прав інтелектуальної власності на наукові розробки, піонерські та передові технології, винаходи, корисні моделі, програмні продукти та інші, що збільшує швидкість інтелектуальної реакції на реальні та потенційні загрози за рахунок розвитку досконалого інноваційно-інтелектуального середовища.

2. Теорія зміцнення національної безпеки, повинна збагачуватись наробками в теорії і практиці сфери інтелектуальної власності, що робить її універсальною. Поєднання процесів зміцнення національної безпеки з розвитком сфери інтелектуальної власності є головною умовою досягнення ефективної протидії реальним та потенційним загрозам суспільству та державотворення з використанням цілеспрямованої сучасної наукової та технічної думки. При цьому слід врахувати *двоїстість підходу* при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, який передбачає з *одного підходу* – правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з *другого* – систему продукування та віддачі сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів та інтелектуального капіталу. З таким підходом пов'язують формування цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища, яке – з однієї сторони, його розглядають як потенційну правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з іншої – як його продукування та віддачі.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року.–URL: <https://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf>.

2. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: оцінки експертів.– URL: [http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content &view=article&id=596:intelektualna-vlasnist&catid=8&Itemid=350](http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=596:intelektualna-vlasnist&catid=8&Itemid=350).
3. Марченко О.С. Інтелектуальна безпека як складова економічної безпеки суб'єктів господарювання.– URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6897/1/Marchenko.pdf>.
4. Левковець О.М. Сучасні трансформації інституційних умов функціонування сфери інтелектуальної власності / О.М.Левковець // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 4(15). – С. 84-97.
5. Мосов С. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження до СОТ / С.Мосов, А.Жарінова // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 6. – С.4 –9.
6. Садаклієва Е. В. Сучасні засади фінансово-економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / Е. В. Садаклієва, О. В. Мамітов, Л. Ф. Кузнець. – Рівне: Міжрегіональна академія з проблем безпеки життєдіяльності, 2012. – 112 с. – URL: www.on-libr.info/?p=719.
7. Довженко В. А. Безпека інтелектуальної власності в контексті євроінтеграційного вектора розвитку економіки України. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2611/3/ІЕНТтаNP_2015_156%E2%80%9393161.Pdf.
8. Літвінова О. В. Інтелектуальні ресурси як фактор інноваційного розвитку фармації / О. В. Літвінова, О.В. Посилкіна / Управління, економіка та забезпечення якості в фармації.–2014.–№6(38).–С.52–59.URL: http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/5791/1/%D0%A1%D1%82%D1%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B%20%D0%B8%D0%B7%20UEC_6_2014-9.pdf.
9. Семів Р.А. Інтелектуальні ресурси в системі інноваційного озвитку економіки. / Р. А. Семів, М.В. Луцик/ Вісник Університету банківської справи Національного банку України.– 2013. – № 1 (16). – С.117 – 121.– URL: [irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64).
10. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національно-го законодавства та їх правозастосування / Доріс Лонг, Патриція Рей, В.О. Жаров, Т.М. Шевелева, І.Е. Василенко, В.С. Дроб'язко/ Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с. ISBN 978-966-7048-97-URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1378882678IPR%20Manual%20UKR.pdf>.
11. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України № 236/ 96-ВР від 07.06.1996 р. (Редакція від 03.03.2016) .– URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 263 від 19.02.2019 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-19>.
13. Інноваційні перспективи України в контексті оптимізації правової охорони інтелектуальної власності/ Ю. Л. Бошицький /Часопис Київського університету права.– 2015.– № 4.– URL: [www.irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64).
14. Прозоров В. В. Удосконалення інноваційної інфраструктури України в умовах глобалізації // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.05.01 – світове господарство і міжнародні економічні відносини // [www.disser.com.ua / contents /38454.html](http://www.disser.com.ua/contents/38454.html).